

ТАКТИКА УПРАВЛІННЯ ВАЛЮТНИМИ РИЗИКАМИ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Олешко Т. І., Гребенюк С. В.

Деятельность банков на валютных рынках заключается в управлении активами и пассивами в иностранной валюте и в банковских металлах, связана с валютными рисками, которые возникают в связи с использованием различных валют и банковских металлов во время проведения банковских операций. Разработка и совершенствование современных методов управления валютным риском является одной из первоочередных задач управленческого персонала банков при вероятности наступления кризисных условиях. Статья посвящена исследованию тактики управления валютных рисков как влиятельных факторов ведения банковского бизнеса. В статье рассмотрена методика управления валютными рисками, представлены матрицу тактик управления валютными рисками, а также охарактеризован процесс управления валютными рисками коммерческого банка.

Діяльність банків на валютних ринках, що полягає в управлінні активами і пасивами в іноземній валюті та в банківських металах, пов'язана з валютними ризиками, які виникають у зв'язку з використанням різних валют і банківських металів під час проведення банківських операцій. Розробка та вдосконалення сучасних методів управління валютним ризиком є одним з першочергових завдань управлінського персоналу банків при ймовірності настання кризових умов. Статтю присвячено дослідженню тактики управління валютних ризиків як впливових чинників ведення банківського бізнесу. В статті розглянуто методику управління валютними ризиками, представлено матрицю тактик управління валютними ризиками, а також охарактеризовано процес управління валютними ризиками комерційного банку.

The activity of banks in foreign exchange markets, which consists in managing assets and liabilities in foreign currency and in bank metals, is related to currency risks that arise in connection with the use of various currencies and banking metals during banking operations. Development and improvement of modern methods of currency risk management is one of the priority tasks of management personnel of banks in the probability of crisis conditions. The article is devoted to the study of the management of currency risks as influential factors in the conduct of banking business. The article deals with the methodology of currency risk management, presents the matrix of the tactics of currency risk management, and also characterizes the process of managing the currency risks of a commercial bank.

Олешко Т. І.

Гребенюк С. В.

д-р техн. наук, проф. НАУ

бакалавр НАУ

grebenyuksveta@ukr.net

НАУ – Національний авіаційний університет, м. Київ.

УДК 336.748:331.461(045)

Олешко Т. І., Гребенюк С. В.

ТАКТИКА УПРАВЛІННЯ ВАЛЮТНИМИ РИЗИКАМИ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Сучасний розвиток банківської системи характеризується значною динамікою та зростанням обсягу операцій комерційних банків з іноземною валютою на валютному ринку, що зумовлює підвищення рівня валютного ризику. Даний ризик за короткий термін може завдати банківській установі значних збитків або неочікуваних прибутків, оскільки валютний курс не є постійною величиною і схильний до коливань. Дані коливання викликають зміну гривневої вартості відкритих валютних позицій банківської установи і призводять до прояву валютного ризику як ризику втрат від несприятливих коливань валютного курсу.

Тому одним з першочергових завдань банківського менеджменту є саме тактика управління валютним ризиком.

Управління валютним ризиком досліджується в наукових працях вітчизняних і зарубіжних вчених, таких як О. Береславська, В. Вітлінський, В. Міщенко, С. Наконечний, Л. Примостка, Л. Проданова, Реверчук, Л. Репа, К. Уваров, В. Ющенко, І. Ларіонова, Л. Красавіна, Н. Соколинська, М. Адлер, К. Редхед, Ф. Найт, Д. Франкель, А. Шапіро та інші.

Діяльність банків на валютних ринках, що полягає в управлінні активами і пасивами в іноземній валюті та в банківських металах, пов'язана з валютними ризиками, які виникають у зв'язку з використанням різних валют і банківських металів під час проведення банківських операцій.

Мета даної статті полягає в дослідженні тактики управління валютними ризиками комерційних банків, методів та процесу управління ними.

Валютний ризик комерційного банку – це міра (ступінь) невизначеності щодо можливості понесення банком втрат через коливання валютних курсів. Цей ризик є наслідком незбалансованості активів та пасивів банку щодо кожної з валют за термінами і сумами.

Визначено ряд проблем, пов'язаних з організацією ефективного процесу управління валютним ризиком українськими банками, серед яких головні:

- ретроспективний підхід до процесу управління валютним ризиком;
- недостатність комплексного і всебічного регулювання валютних правовідносин;
- низька ефективність систем менеджменту та контролінгу валютного ризику в банках;
- відсутність дієвого строкового валютного ринку, інструменти якого дозволяли б ефективно хеджувати валютний ризик.

Щоб вирішити ці проблеми вітчизняні банки використовують різноманітні методи управління валютним ризиком.

Методика управління ризиками є невід'ємною частиною діяльності комерційних банків, яка направлена на економічно ефективний захист кредитної установи від неприємних або від непередбачуваних подій, які в наслідок завдають матеріальних збитків банкові [1, 2].

Загалом методи управління валютним ризиком поділяються на внутрішні та зовнішні.

До внутрішніх методів належать: управління відкритою валютною позицією, або лімітування та диверсифікованість валютного ризику, валютні контрактні застереження, моніторинг грошового обігу, прогноз обмінного курсу основних валют, диверсифікація портфеля валют, встановлення лімітів на операції.

До зовнішніх методів управління валютним ризиком належить хеджування (страхування ризику), суть якого полягає в тому, щоб здійснити валютообмінні операції до того, як відбудеться несприятлива зміна курсу, або щоб компенсувати збитки від подібної зміни

за рахунок рівнозначних угод з валютою, курс якої змінюється у протилежному напрямі. Інструментами хеджування є валютні опціони, ф'ючерсні угоди, «валютний кошик» та арбітраж термінових нових позицій [3].

Управління ризиками – це процес за допомогою якого банк виявляє (ідентифікує) ризики, оцінює їх величину, здійснює моніторинг і контролює свої позиції, а також враховує взаємозв'язки між різними категоріями (видами) ризиків.

З вищезазначеного можна визначити, що механізм управління валютним ризиком банку – це сукупність дій банку, що створюють необхідні передумови для визначення факторів валютного ризику, його оцінки та вибору ефективної стратегії оптимізації з метою уникнення можливих втрат, а також забезпечення контролю та корекції залежно від зміни факторів внутрішнього та зовнішнього середовищ. До основних елементів механізму управління валютним ризиком банку належать суб'єкти управління, інформаційне забезпечення управління, методи оцінки і регулювання валютним ризиком та система моніторингу і контролю.

Побудова тактики управління валютними ризиками комерційних банків – дуже складний процес, що пов'язаний з виокремленням та використанням сильних сторін комерційного банку на ринку фінансових інструментів. Щоб визначити тактику комерційного банку в управлінні валютними ризиками необхідно врахувати два фактори: частку комерційного банку на ринку операцій регіону, пов'язаних з обігом валют; внутрішню частку операцій кредитної організації в іноземній валюті в загальній кількості або грошовій масі операцій комерційного банку [4, 5].

Взаємовплив цих двох факторів дозволяє нам побудувати матрицю тактик, представлену в табл. 1.

Таблиця 1

Матриця тактик управління валютними ризиками

		Внутрішня частка	
		Висока	Низька
Частка комерційного банку на ринку	Висока	Диверсифікація валютних операцій, освоєння нових інструментів і регіонів	Покращення якостей роботи з організаційною частиною споживачів послуг
	Низька	Освоєння нових інструментів в роботі з валютами для розширення частки ринку	Захисна тактика вузької спеціалізації

Процес управління валютними ризиками комерційного банку відбувається у п'ять стадій: підготовча стадія збору інформації; оцінка динаміки і нестабільності зовнішнього середовища; вироблення комплексної стратегії на основі відповідності цілей можливостям їх досягнень; розробка стратегічного плану розвитку та визначення стратегічних параметрів (завдань та обмежень) по окремим видам операцій [6, 7].

Використання зовнішньої та внутрішньої інформації є необхідне та дуже важливе для управління валютним ризиком банку [8].

Зовнішня інформація – це аналіз зовнішніх факторів впливу на валютний ризик банку, і вона представлена декількома показниками: показники макроекономічного розвитку; розвитку банківської системи; показники, що характеризують ризик країни.

Внутрішня інформація – це інформація що є контрольованою з боку банку і залежить від обраної стратегії та результатів його діяльності, і включає в себе: плани; облік та звітність.

Також одним із важливих чинників впливу на управління валютним ризиком банку є нормативне забезпечення управління валютним ризиком. Нормативне забезпечення можна поділити на зовнішнє та внутрішнє. До зовнішнього належать: Закон України «Про банки та банківську діяльність»; Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні; Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків» та інше. До внутрішнього можна віднести: політику та технології управління валютним ризиком банку; порядок встановлення лімітів за валютними операціями; положення про Казначейство та інше.

ВИСНОВКИ

Проаналізовано управління валютними ризиками банків. Показано, що валютні ризики є однією з ключових проблем в банківській діяльності, оскільки за своєю природою сукупність операцій, які здійснює банківська установа, є ризиковими. Основними чинниками, що впливають на валютний ризик, є коливання валютних курсів, а також внутрішня схильність банку до валютного ризику. Головною метою ефективної системи управління валютним ризиком є захист прибутку та капіталу банківської установи, що реалізуються у ході проведених п'яти етапів. Для функціонування тактики управління валютними ризиками банку необхідним є формування організаційного та інформаційного забезпечення, адекватного цілям та завданням управління валютними ризиками банку. Таким чином, успішна діяльність банку у цілому значною мірою залежить від обраної тактики управління валютними ризиками. Мета процесу управління банківськими ризиками полягає в їх обмеженні або мінімізації, оскільки так склалось, що повністю уникнути ризиків неможливо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ботвіна Н. О. Проведення валютних операцій комерційними банками та методика їх оцінювання / Н. О. Ботвіна // *Бізнес-навігатор*. – Херсон, 2009. – №2 (17). – С. 82–88.
2. Ребрик М. А. Нефінансові методи управління транзакційним валютним ризиком банку / М. А. Ребрик // *Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика : збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції (21–22 травня 2009 р.) / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України»*. – Суми, 2009. – Т. 2. – С. 63–65.
3. Банківські ризики: теорія та практика управління : монографія / Л. О. Примостка, О. О. Лисенок, О. О. Чуб та ін. – К. : КНЕУ, 2008. – 456 с.
4. Чепуріна К. Б. Шляхи мінімізації валютних ризиків банку / К. Б. Чепуріна // *Управління ризиком*. – 2011. – № 9 (106). – С. 88–90.
5. Перепелица В. Основные подходы к управлению рисками / В. Перепелица // *Банковский вестник*. – 2008. – № 7. – С. 31–36.
6. Організація контролю в банку : навч. посіб. / І. В. Белова. – Суми : Університетська книга, 2008. – 302 с.
7. Ботвіна Н. О. Страхування валютного ризику в сучасних умовах / Н. О. Ботвіна, Н. В. Євстюніна // *Таврійський науковий вісник : зб. наук. праць*. – Вип. 66. – Херсон, 2009. – С. 247–253.
8. Ребрик М. А. Ліміти як вираження толерантності банку до валютного ризику / М. А. Ребрик // *Актуальні проблеми економіки*. – 2010. – № 1 (103). – С. 193–200.